

озовават в Букурещкото медицинско училище²⁸, а през юли 1864 г., благодарение на застъпничеството на Ал. Екзарх и Константин Райнов, в Белград пристигат: Петър Иванов, Георги Бенев, Мирчо Атанасов, Зюмбюля Ив. Талимова, Желка Т. Иванова и Самарайди Начева.²⁹

В разгара на ожесточението между "млади" и "стари" стратегът на старозагорската общинска политика, вдъхновителят на задграничното обучение х. Господин Славов привлича двама могъщи съюзници. Когато "старите" надделяват и дори временно закриват училищата, докторът по медицина Дим. Павлович през 1864 г. въвежда своята забележителна учебна програма, която доближава старозагорските училища до западноевропейските гимназии.³⁰ Другият блестящ интелектуалец е Христо Г. Данов, който ратува, ако си послужим със съвременното понятие, за създаване на "техническа интелигенция".³¹ Той е възторжен поклонник на чешката култура и образование. Независимо, че женското дружество "Майчина любов" през 1871 г. изпраща две ученички в Прага, а салунджийският еснаф поема издръжката на Дона Маркова, също в Прага³², същността на тази перспектива е много сложна. Провалът на Хуршидпашовата инициатива за обучение на двама старозагорски младежи в Цариградското медицинско училище³³ донякъде е в съзвучие с неуспешните опити на Николай Павлович за отваряне на рисуwalно училище в Стара Загора³⁴ и за организиране на духовна семинария в Мъглижкия манастир.³⁵

Всички тези трудности и люшкания със социален и политически характер още веднаж затвърдяват мнението за нуждата от разностранни и високо подготвени специалисти. Мотивите на този народополезен стремеж се засилват и ускоряват не само от политическата обстановка, но и от напора на новите учителски, ученически и свещенически сдружения, както и от професионалната активност на завърналите се от чужбина по-ранни групи.³⁶ През 1870 г. в състава на Таборската гимназиална група са включени още двама ученици от Стара Загора³⁷, а през 1872 г. „Лето-струй или домашен календар“ съобщава, че старозагорската българска община издържа 16 ученици, които учат в Европа.

Списъкът може да бъде продължен. Надявам се, че любителите на родната старина ще открият множество подробности в документалния летопис на Старозагорската община.³⁸ Все пак, всички приведени примери, поставени в плоскостта на сравнителната аналогия, очертават приноса на възрожденската община, който се вписва сполучливо в цялостния просветен процес. В града възниква и трайно съществува асоциация на идеи, която създава предпоставки да се подготвят висши кадри в продължение на около 30 години. Като пренасят през времето нужните знания и, като увеличават още повече отряда на интелигенцията, те допринасят за развитието на народното съзнание, без което е немислимо появата на политическите идеали. По-късно в качеството си на "строители на съвременна България" същите хора благоприятствуват за тяхното развитие в следосвобожденската епоха.